

## บทที่ 2

### ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

##### 2.1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษีอากร

###### 1) วัตถุประสงค์ในการเก็บภาษีอากร

การเก็บภาษีอากร นอกจากมีวัตถุประสงค์ในการหารายได้เพื่อให้พอกับค่าใช้จ่ายของรัฐบาลแล้ว ในปัจจุบันภาษีอากรยังเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการกระจายรายได้ ส่งเสริมความเจริญเติบโตของธุรกิจการค้า รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ช่วยควบคุมการบริโภคของประชาชน หรือเพื่อสนองนโยบายบางประการของรัฐบาล (เช่น การศึกษา การสวัสดิการสังคม นโยบายประชากร) ด้วย (กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, 2548: 1)

###### 2) ความหมายของภาษีอากร

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน ได้พยายามที่จะให้คำจำกัดความของคำว่า “ภาษีอากร” (Tax) ไว้แตกต่างกันเพื่อที่จะให้ครอบคลุมภาษีอากรทุกประเภทที่จัดเก็บ ในที่นี้จะขอสรุปคำจำกัดความของภาษีอากรที่เป็นที่เข้าใจหรือยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งพอจะแบ่งลักษณะของคำนิยามออกเป็นสองแนวด้วยกันคือ (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2546: 107 – 135)

2.1) การให้คำนิยามในแนวของการบังคับการจัดเก็บ ได้ให้คำนิยามของภาษีอากรไว้ดังนี้ “ภาษี คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากรายกร และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยมิได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี”

ลักษณะสำคัญของคำนิยามตามแนวนี้นี้มีประเด็นที่สำคัญสองประการ คือ

*ประการแรก* ภาษีที่รัฐบาลเก็บจากประชาชนนั้น จะมีลักษณะของการบังคับ ภาษีที่จะเก็บนั้นอาจจะเป็นรายได้ หรือสิ่งของ หรือผลประโยชน์ หรือบริการจากตัวผู้เสียภาษี

*ประการที่สอง* ภาษีที่เก็บได้นั้นจะต้องนำไปใช้เพื่อสังคมส่วนรวม ตัวผู้เสียภาษีนั้นจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากรัฐบาล ซึ่งต่างกับการซื้อสินค้าหรือบริการที่เสียเงินจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น อย่างไรก็ตามผู้เสียภาษีจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ทางอ้อมจากรัฐบาล เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน และสวัสดิการของสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามคำนิยามที่กล่าวมานั้นอาจไม่ครอบคลุมถึงภาษีบางชนิด ทั้งนี้ เพราะว่าการเก็บภาษีบางประเภทนั้นอาจจะไม่มีการบังคับโดยตรงแต่ผู้เสียภาษียินยอมเสียภาษีนั้น โดยสมัครใจ หรือถูกบังคับโดยทางอ้อม เช่น ภาษีการค้า ผู้ที่ซื้อสินค้าที่รัฐบาลเก็บภาษีต้องเสียภาษี การค้าถ้าหากเขาไม่ซื้อก็ไม่ต้องเสียภาษีการค้า เป็นต้นหรือในกรณีของภาษีรัชชูปการที่เก็บจากประชาชนแต่ละคนนั้น เป็นการบังคับการเก็บโดยตรง กล่าวคือทุกคนที่อยู่ในลักษณะที่กฎหมาย กำหนดแล้วต้องเสียภาษีเท่ากันทุกคน โดยมีได้ค่านึงว่าแต่ละคนมีรายได้มากน้อยแค่ไหน

2.2) การให้คำนิยามในแนวของการเคลื่อนย้ายทรัพยากรระหว่างภาคเอกชนกับ รัฐบาลพิจารณาถึงลักษณะของการเคลื่อนย้ายเงินได้หรือทรัพยากรระหว่างภาคเอกชนกับ ภาครัฐบาล โดยให้คำนิยามของภาษีอากรว่าดังนี้ “ภาษีเงินได้ หรือทรัพยากรที่เคลื่อนย้ายจาก ภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล ยกเว้นการกู้ยืมและการขายสินค้าหรือบริการในราคาทุนของรัฐบาล”

ลักษณะของคำนิยามในแนวนี มีประเด็นสำคัญดังนี้

*ประการแรก* ภาษีอากรนั้นหมายถึงเงินได้หรือทรัพยากรที่ได้มีการเคลื่อนย้าย จากภาคเอกชนเพื่อไปสู่ภาครัฐบาล ในที่นี้ข้อมความหมายว่าเมื่อรัฐบาลเก็บภาษีไปใช้ในกิจการของ รัฐบาล ทรัพยากรที่จะมีเหลือไว้ใช้ในภาคเอกชนย่อมจะต้องลดลง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภารกิจ การออม และการลงทุนของเอกชน

*ประการที่สอง* คำนิยามดังกล่าวนี้ได้ยกเว้นการกู้ยืมของรัฐบาล และการขาย สินค้าและบริการในราคาทุนของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะว่าการกู้ยืมของรัฐบาลเป็นแต่เพียงการยืมไปใช้ เป็นการชั่วคราว ซึ่งรัฐบาลจะต้องจ่ายคืนในภายหลัง ดังนั้นจึงเท่ากับว่าไม่มีการเคลื่อนย้าย ทรัพยากรจากภาคเอกชนไปยังภาครัฐบาล

*ประการที่สาม* การขายสินค้าและบริการในราคาที่สูงกว่าต้นทุนของรัฐบาลจะ ถือว่าเป็นภาษี เพราะได้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคเอกชนไปยังภาครัฐบาล อย่างไรก็ตามมี ปัญหาว่ารัฐบาลขายสินค้าหรือบริการในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนของรัฐบาลนั้นจะเรียกว่าอะไร สำหรับในกรณีนี้เป็นเหตุการณ์ที่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาครัฐบาลไปยังภาคเอกชน ซึ่งถือว่า รัฐบาลให้ความช่วยเหลือหรืออุดหนุนแก่ผู้ที่ใช้สินค้าหรือบริการดังกล่าว ในกรณีนี้ถือว่าเป็น “negative tax” หรือ ภาษีติดลบ

### 3) ฐานภาษี

ฐานภาษี (tax base) คือสิ่งที่ถูกใช้พื้นฐานในการประเมินเก็บภาษีอากรแต่ละชนิดตาม อัตราของภาษีที่ได้กำหนดไว้ สิ่งที่ถูกใช้พื้นฐานในการจัดเก็บภาษีอากรจะได้แก่ รายได้ ความมั่งคั่ง มูลค่าของสินค้า หรือบริการที่ทำการซื้อขายกัน หรือสิ่งอื่นๆที่กำหนดขึ้น โดยปกติแล้วสิ่งที่ใช้เป็น

ฐานภานีนั้น มักจะถูกใช้เป็นเครื่องวัดถึงความสามารถในการเสียภานีของแต่ละบุคคลด้วย สิ่งที่ใช้เป็นฐานในการจัดเก็บภานีต่างๆ นั้นอาจจะแบ่งได้เป็นสี่ประเภทดังนี้

3.1) ฐานที่เกี่ยวกับรายได้ (Income Base) โดยทั่วไปแล้วถือว่ารายได้ (income) นั้นสามารถใช้เป็นเครื่องวัดถึงความสามารถในการเสียภานี (ability – to – pay) ของแต่ละคนดีที่สุด ทั้งนี้เพราะว่ารายได้ของแต่ละคนนั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงอำนาจการซื้อที่เขาได้รับในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเขาอาจใช้รายได้นั้นซื้อสินค้าหรือบริการต่างๆ เพื่อบำรุงบำเรอความสุขของตนเองและครอบครัว หรืออาจจะเก็บสะสมบางส่วนไว้เพื่อแสวงหาประโยชน์เพิ่มขึ้นหรือใช้จ่ายในอนาคต

ในปัจจุบันภานีที่ทำการจัดเก็บจากฐานรายได้นั้นได้แก่

(1) ภานีเงินได้บุคคลธรรมดา (personal income tax) สำหรับภานีเงินได้บุคคลธรรมดานั้นจะจัดเก็บจากรายได้ของประชาชนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ปัญหาสำคัญของภานีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ จะต้องกำหนดว่าอะไรคือรายได้ที่จะต้องเสียภานี จะรู้ได้อย่างไรว่าประชาชนแต่ละคนมีรายได้ปีละเท่าไร และทำอย่างไรจึงจะเก็บภานีจากทุกคนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

(2) ภานีเงินได้นิติบุคคล (corporate income tax) ภานีเงินได้นิติบุคคลเป็นภานีที่จัดเก็บจากกำไรหรือรายได้จากธุรกิจการค้าที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เช่น บริษัทจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นต้น ปัญหาสำคัญของภานีชนิดนี้คือ ทำอย่างไรจึงจะรู้ถึงกำไรหรือขาดทุนที่แท้จริงของธุรกิจการค้าที่เป็นนิติบุคคลแต่ละแห่ง

3.2) ฐานการบริโภค (Consumption Base) การจัดเก็บภานีจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค หรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่างๆ การจัดเก็บภานีจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของประชาชนนั้น มีข้อสนับสนุนที่สำคัญหลายประการดังนี้

*ประการแรก* การบริโภคนั้นถือว่าเป็นการนำทรัพยากรของสังคมไปใช้ในทางส่วนตัว ดังนั้นผู้ที่นำทรัพยากรของสังคมไปใช้ในทางส่วนตัวมากจึงควรจะต้องเสียภานีมาก ส่วนผู้ที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคน้อยจึงควรเสียภานีน้อย การเก็บภานีจากการบริโภคนั้นเป็นการส่งเสริมการทำงานและการออมทรัพย์ของประชาชน แต่เป็นการลงโทษผู้ที่บริโภคนมาก ภานีดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับประเทศที่มีการบริโภคนมากแต่มีการสะสมทุนภายในประเทศต่ำ

*ประการที่สอง* การเก็บภานีจากการบริโภคก่อให้เกิดความเป็นกลาง (neutral) หรือ ความยุติธรรมระหว่างการบริโภคในปัจจุบันกับการบริโภคในอนาคต กล่าวคือภานีดังกล่าวจะเก็บจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคในวันนี้หรือการบริโภคในอนาคต

ภาษีที่เก็บจากฐานของการบริโภคหรือจากการซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ นั้น เป็นรายได้แหล่งสำคัญที่สุดของรัฐบาลและมักจะเก็บได้ง่ายกว่าภาษีอื่นๆ ภาษีสำคัญที่เก็บจากฐานดังกล่าวนี้มีมากมาย เช่น

(1) ภาษีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค (expenditure taxes) เป็นภาษีที่ประเมินการจัดเก็บจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปี เป็นต้น ลักษณะเป็นภาษีทางตรงอย่างหนึ่ง มีข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติที่สำคัญก็คือ จะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เสียภาษีแต่ละคนได้ทำการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในปีหนึ่งเป็นจำนวนเท่าไร ในปัจจุบันไม่มีประเทศใดใช้ภาษีชนิดนี้ แต่ในอดีตประเทศอินเดียและศรีลังกาเคยนำภาษีชนิดนี้ไปใช้ แต่ก็ประสบความล้มเหลวในทางปฏิบัติ

(2) ภาษีการขาย (sales taxes) เป็นภาษีที่เก็บจากสินค้าหรือบริการที่ทำการซื้อขายเพื่อการบริโภค การจัดเก็บนั้นมีรูปแบบการจัดเก็บต่างๆ มากมาย เช่น อาจจะเก็บจากผู้ขายสินค้า บริการ หรืออาจจะเก็บจากผู้ซื้อสินค้า บริการ อาจจะมีการเก็บเพียงขั้นตอนเดียว (single stage sale taxes) หรืออาจจะทำการจัดเก็บหลายขั้นตอน (multiple stage sale taxes)

(3) ภาษีสรรพสามิต (excise taxes) เป็นภาษีที่เก็บจากสินค้า หรือ บริการเฉพาะอย่าง เป็นรูปแบบหนึ่งของภาษีการค้าหรือภาษีการขาย ภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บอยู่ในประเทศไทย เช่น เก็บจากสุรา ยาสูบ เครื่องดื่ม ปูนซีเมนต์ และน้ำมัน เป็นต้น

(4) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (value – added taxes) เป็นภาษีการขายรูปแบบหนึ่ง แต่จะทำการคำนวณเก็บภาษีจากมูลค่าที่เพิ่ม (value – added) ขึ้นของสินค้าที่ทำการผลิตในแต่ละช่วง

(5) ภาษีขาเข้า (imports taxes) การจัดเก็บภาษีจากสินค้าที่สั่งเข้าจากต่างประเทศ นั้น อาจจัดอยู่ในหมวดหมู่ของภาษีที่เก็บจากฐานการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค หรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริการ

3.3) ฐานที่เกี่ยวกับความมั่งคั่ง (Wealth) อาจถือได้ว่าเป็นการเก็บภาษีจากรายได้ หรือประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินนั้น (capital – income) ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น นอกจากจะได้รับความพอใจหรือใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวก็ยังสามารถใช้ทรัพย์สินนั้นเป็นเครื่องมือหารายได้ หรือสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย ภาษีที่เก็บจากความมั่งคั่งหรือจากทรัพย์สิน ที่มีการเก็บอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ภาษีที่ดิน ภาษีที่เก็บจากสิ่งปลูกสร้าง ภาษีมรดก ภาษีโรงงาน และภาษีมรดก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีจากทรัพย์สินนั้นถือได้ว่าเป็นการเก็บภาษีซ้ำ (double taxation) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี ทั้งนี้เพราะว่าทรัพย์สินนั้นเป็นผลที่เกิดจากรายได้ที่ได้สะสมไว้ ซึ่งรายได้นั้นถูกเก็บภาษีไป

ครั้งหนึ่งแล้ว แต่เมื่อมาเป็นทรัพย์สินแล้วก็ยังถูกเก็บภาษีซ้ำอีก การเก็บภาษีดังกล่าวย่อมไม่เป็นการยุติธรรมแก่เจ้าของทรัพย์สิน นอกจากนี้การเก็บภาษีทรัพย์สินอาจมีผลกระทบต่อภาระการสะสมทุนด้วย

3.4) ฐานอื่นๆ ภาษีอากรที่จัดเก็บในปัจจุบัน เกือบทั้งหมดจะจัดเก็บจากฐานรายได้ ฐานการบริโภค และฐานความมั่งคั่ง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่อาจมีการเก็บภาษีบางอย่างจากการประกอบพฤติกรรมบางอย่าง หรือจัดเก็บเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุมัตถุประสงค์บางอย่าง ส่วนใหญ่แล้วจะมีได้มุ่งเพื่อรายได้เป็นสำคัญ ภาษีเหล่านี้เป็นภาษีที่ลักษณะแตกต่างจากภาษีทั่วไป เช่น การเก็บภาษีขายโสด เพื่อต้องการเพิ่มจำนวนประชากร การเก็บภาษีโสดกรณี การเก็บภาษีเด็ก ในระบบก้าวหน้า เพื่อเป็นมาตรการลดการเพิ่มของประชากร เป็นต้น

#### 4) องค์ประกอบของระบบภาษี แบ่งได้ 3 ส่วน คือ

4.1) เกี่ยวกับตัวผู้เสียภาษี คือ ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี ประเด็นสำคัญอยู่ที่ความร่วมมือ และสมักใจในการเสียภาษี กล่าวคือถ้าผู้เสียภาษี มีความสมักใจในการเสียภาษีด้วยดี ไม่พยายามหลบเลี่ยงหรือหนีภาษี รัฐก็สามารถจัดเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วยต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บที่ต่ำ และมีรายได้นำไปพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ โดยปัจจัยที่มีส่วนสร้างความสมักใจในการเสียภาษี ได้แก่ การเห็นความสำคัญของการเสียภาษี ประสิทธิภาพในการบริหารงาน และการใช้เงินของรัฐบาล ความเป็นธรรมในการเสียภาษี และบทลงโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม

4.2) การบริหารการจัดเก็บ การที่จะมีระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์การจัดเก็บที่ดีเป็นแนวทางในการกำหนดการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภท หลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีในปัจจุบัน สามารถสรุปหลักสำคัญได้ดังนี้

(1) หลักของความแน่นอน ภาษีทุกประเภทที่จัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่ชัดเจนและมีความแน่นอนในเรื่อง ฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลาและวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น เพราะถ้าหากไม่มีความแน่นอน หรือ มีความกำกวม แล้วจะทำให้การจัดเก็บทำได้ลำบาก และอาจเป็นช่องทางก่อให้เกิดการทุจริตและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี

(2) หลักของการประหยัด ภาษีอากรแต่ละประเภทที่จัดเก็บจะต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีที่ต่ำที่สุดด้วย เพราะไม่เช่นนั้นจะเป็นการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรของสังคมในทางที่สูญเปล่า รัฐบาลควรเก็บภาษีโดยทำให้รายได้ภาษีได้รับใกล้เคียงกับภาระภาษีที่ประชาชนต้องแบกรับมากที่สุด

(3) หลักของความเสมอภาค การจัดเก็บภาษีที่ดีนั้นจะต้องก่อให้เกิดความยุติธรรมหรือความเสมอภาคในหมู่ผู้เสียภาษีทุกคน

(4) หลักของการยอมรับ การบริหารจัดการเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทจะทำได้ง่ายขึ้นถ้าหากประชาชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษี การที่จะทำให้ประชาชนยอมรับการเสียภาษีน้อยแค่ไหนนั้น ยังขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการเสียภาษีและประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐบาลอีกด้วย ถ้าหากรัฐบาลสามารถแสดงให้เห็นว่าเงินทุกบาททุกสตางค์ที่เก็บภาษีไปนั้นในที่สุดก็กลับคืนเป็นผลประโยชน์ต่อผู้เสียภาษีเองในอนาคต ก็จะช่วยให้ประชาชนยอมรับการเสียภาษีมากขึ้น

(5) หลักของการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ภาษีอากรที่จะจัดเก็บจะต้องสามารถทำการบริหารจัดการเก็บได้อย่างได้ผลในทางปฏิบัติ ภาษีบางอย่างแม้จะมีผลดีในทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติการจัดเก็บเป็นไปได้ยาก ภาษีนั่นจะถือเป็นภาษีที่ดีไม่ได้

(6) หลักของการทำรายได้ ภาษีที่ดีสำหรับรัฐบาลนั้นควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้ให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างดีด้วย กล่าวคือเป็นภาษีที่มีฐานใหญ่ และฐานของภาษีขยายตัวได้รวดเร็วตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลได้รับรายได้จากภาษีอากรนั้นได้มาก โดยที่ไม่ต้องเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีนั่น

(7) หลักของความยืดหยุ่น ภาษีที่ดีควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีได้ง่าย

#### 4.3) ประเภทของภาษีที่จัดเก็บ จัดแบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง แบ่งตามลักษณะการผลัดภาระภาษี ตามปกติบุคคลผู้เสียภาษีมักหาทางผลัดภาระภาษีไปยังบุคคลอื่นเสมอถ้าสามารถทำได้ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) ภาษีทางตรง (Direct Tax) หมายถึง ภาษีอากรที่ผู้รับภาระภาษีไม่สามารถผลัดภาระภาษีไปให้แก่บุคคลอื่นได้ เช่น ภาษีบุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีทรัพย์สิน ภาษีมรดก เป็นต้น

(2) ภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) หมายถึง ภาษีอากรที่ผู้รับภาระภาษีสามารถผลัดภาระภาษีไปให้แก่บุคคลอื่นได้ เช่น ภาษีการขายทั่วไป เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรแสตมป์ หรือ ภาษีการขายเฉพาะ เช่น ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร ค่าภาคหลวง ค่าใบอนุญาต เป็นต้น

ลักษณะที่สอง แบ่งตามลักษณะที่มาหรือฐานภาษี ฐานภาษีตามความหมายอย่างกว้าง หมายถึง สิ่งที่เป็นมูลเหตุให้ต้องเสียภาษีอากร และตามความหมายอย่างแคบ ฐานภาษีหมายถึง สิ่งที่รองรับอัตราภาษีอากร สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

(1) ภาษีเงินได้ (Income Tax) หมายถึง ภาษีอากรที่เก็บจากผู้มีเงินได้ไม่ว่าประเภทใดก็ตาม เช่น ภาษีบุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่มของหลักทรัพย์ เป็นต้น

(2) ภาษีทรัพย์สิน (Property Tax) หมายถึง ภาษีอากรที่เก็บจากผู้มีทรัพย์สิน เช่น ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน และภาษีมรดก เป็นต้น

(3) ภาษีการบริโภค (Consumption Tax) หมายถึง ภาษีอากรที่เก็บจากฐานการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เช่น ภาษีการขาย ภาษีการค้า ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ ภาษีสรรพสามิต และ ภาษีศุลกากร เป็นต้น

*ลักษณะที่สาม* แบ่งตามโครงสร้างอัตราภาษี อัตราภาษี หมายถึง การคิดคำนวณภาษีอากรเป็นร้อยละของฐานภาษี สิ่งที่ใช้เป็นฐานภาษี คือ รายได้สุทธิ จำนวนภาษีอากรที่คิดคำนวณออกมาจะเปลี่ยนแปลงไปตามอัตราภาษีอากรและฐานภาษีอากรเป็นสำคัญ อัตราภาษีอากรแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

(1) อัตราภาษีอากรแบบก้าวหน้า (Progressive Rate) หมายถึง อัตราภาษีอากรจะเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้สุทธิ หรือ ฐานภาษี เพิ่มขึ้น

(2) อัตราภาษีอากรแบบคงที่ (Proportional Rate) หมายถึง อัตราภาษีจะคงที่ไม่ว่าฐานภาษีอากรจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่จำนวนภาษีอากรจะผันแปรตามฐานของภาษี

(3) อัตราภาษีแบบถอยหลัง (Regressive Rate) หมายถึง อัตราภาษีจะลดลงเมื่อเทียบกับฐานภาษีที่เพิ่มขึ้นคือ ทุกคนจะเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากันแต่เมื่อเทียบกับรายได้สุทธิของแต่ละคนแล้ว จะพบว่าคนที่มีรายได้สุทธิตั้งขึ้นกลับเสียภาษีในอัตราที่ต่ำลง อัตราภาษีแบบถอยหลังนี้เป็นอัตราภาษีทางอ้อมที่เก็บจากการบริโภคสินค้าบางประเภทที่ต้องติดอากรแสตมป์ เช่น สุรา บุหรี่ ไฟ

### 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับระดับรายได้ประชาชาติดูคุณภาพ ทางด้านอุปสงค์รวม

ตามแนวคิดของสำนักเคนส์ ระดับรายได้(ผลิตภัณฑ์)ประชาชาติ คือ ระดับรายได้ที่ทำให้อุปสงค์รวมเท่ากับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Y) ในระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ หรือเป็นระบบแบบปิด นั้น อุปสงค์รวม ประกอบด้วยรายจ่ายในการบริโภค (C) รายจ่ายในการลงทุน (I) และรายจ่ายของรัฐบาล (G) ดังนั้น ระดับรายได้ประชาชาติดูคุณภาพคือ ระดับรายได้ที่ทำให้

$$Y = C + I + G \quad (2.1)$$

และตามแนวคิดของเคนส์

$$C = a + bY_d \quad ; 0 < b < 1$$

โดยที่

$$a = \text{ระดับการบริโภคอิสระ}$$

$$b = \text{ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค}$$

(marginal propensity to consume , MPC)

และ  $Y_d = Y - T$   
 ถ้ากำหนดให้รายจ่ายอื่นๆเป็นรายจ่ายอิสระ (Autonomous expenditure)

$$I = I_a$$

$$G = G_a$$

$$T = T_a$$

สามารถเขียนสมการ (1) ใหม่คือ

$$Y = a + b(Y - T) + I_a + G_a \quad (2.2)$$

หรือ

$$Y = \frac{1}{1-b}(a + I_a + G_a - bT_a) \quad (2.3)$$

แต่ถ้ากำหนดให้ฟังก์ชันรายรับจากภาษีคือ

$$T = T_a + t_a Y$$

โดยที่  $T_a =$  รายรับจากภาษีส่วนที่ไม่สัมพันธ์กับระดับรายได้  
 ประชาชาติ

$$t_a = \text{อัตราภาษีหน่วยสุดท้าย} \left( \frac{dT}{dY} \right)$$

สามารถเขียนสมการ (2) ใหม่ได้ดังนี้

$$Y = a + b(Y - T_a - t_b Y) + I_a + G_a \quad (2.4)$$

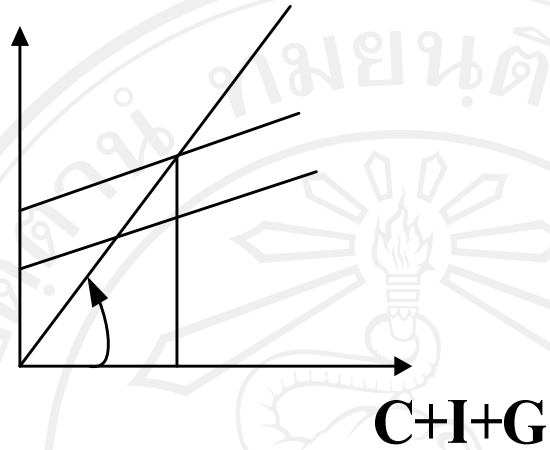
หรือ

$$Y = \frac{1}{1-b(1-t_b)}(a + I_a + G_a - bT_a) \quad (2.5)$$

เราสามารถแสดงการกำหนดระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพโดยอาศัยรูปได้ดังนี้



รูปที่ 2.1 แสดงระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ



จากรูปที่ 2.1 เส้น AD คือเส้นอุปสงค์รวม  $C+I+G$  ตัดกับเส้น  $45^\circ$  หรือเส้น AS หรืออีกนัยหนึ่งคือ เส้นอุปทานรวม (รายได้ประชาชาติ) ที่จุด E ซึ่งตรงกับระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ  $OY_0$  ถ้าระดับรายได้ประชาชาติแตกต่างไปจากระดับ  $OY_0$  ก็จะมีพลังผลักดันให้กลับมาที่ระดับรายได้ประชาชาติ ณ จุด E

เมื่อคำนึงว่า รายได้ประชาชาติที่เกิดขึ้นในรอบปีนั้น เจ้าของปัจจัยการผลิตจะนำไปใช้เพื่อการบริโภคส่วนหนึ่ง และเพื่อจ่ายเป็นภาษีเงินได้และค่าธรรมเนียมให้แก่รัฐบาลอีกส่วนหนึ่ง และส่วนที่เหลือจึงสามารถเก็บออมไว้

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ถ้ากำหนดให้ } T &= \text{ รายจ่ายภาษี} \\ S &= \text{ การออม} \end{aligned}$$

จะได้สมการเอกลักษณ์อีกรูปแบบหนึ่งคือ

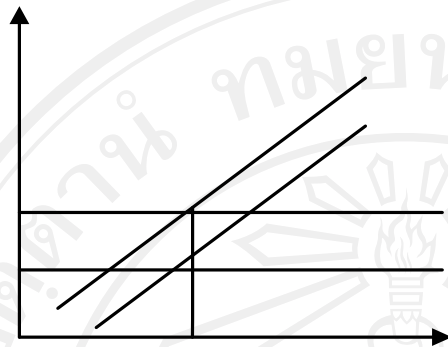
$$Y = C + S + T \tag{2.6}$$

เมื่อแทนค่า Y ในสมการ (2.1) จะได้ว่าระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพคือ ระดับรายได้ที่

$$\text{ทำให้ } C + S + T = C + I + G \tag{2.7}$$

$$\text{หรือ } S + T = I + G \tag{2.8}$$

แสดงการกำหนดรายได้ประชาชาติดุลยภาพจากสมการ (2.8) ได้ดังรูปที่ 2.2

รูปที่ 2.2 แสดงระดับรายประชาชาติ ที่  $S+T = I+G$ 

**$I+G, S+T$**

กำหนดให้ การออมมีความสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติตามสมการ

$$S = -a + (1-b)Y_d \quad (2.9)$$

และให้

$$T = T_a$$

$$I = I_a$$

$$Y = G_a$$

ในลักษณะเดียวกัน เส้น  $S + T$  ตัดกับเส้น  $I + G$  ที่จุด E ซึ่งตรงกับระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ  $OY_0$  ถ้าระดับรายได้ประชาชาติแตกต่างไปจากระดับ  $OY_0$  ก็จะมีพลังผลักดันให้กลับมาที่ระดับรายได้ประชาชาติ ณ จุด E

การเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ จากสมการที่ (2.5) คือ

$$Y = \frac{1}{1-b(1-t_b)} (a + I_a + G_a - bT_a)$$

ดังนั้น ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายอิสระตัวใดตัวหนึ่ง (หรือทุกตัวก็ตาม) ก็จะมีผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้ากำหนดให้รายจ่ายอิสระตัวหนึ่ง คือรายจ่ายในการลงทุนเปลี่ยนแปลงไปจำนวนหนึ่ง ( $\Delta I_a$ ) โดยที่รายจ่ายอิสระอื่นๆ รวมทั้งระดับราคาและอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินก็คงที่ด้วย จะได้ว่า

$$\Delta Y = \frac{1}{1-b(1-t_b)} \cdot \Delta I_a \quad (2.10)$$

โดยที่

$$\Delta Y = \text{ขนาดการเปลี่ยนแปลงของการลงทุน}$$

$$\Delta I_a = \text{ขนาดการเปลี่ยนแปลงของการลงทุน}$$

นั่นคือ สมการที่ (2.5) แสดงว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการลงทุน รายได้ประชาชาติจะเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ  $\frac{1}{1-b(1-t_b)}$  คูณด้วยขนาดการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการลงทุน ทั้งนี้กำหนดให้ระดับราคาและอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินคงที่ เขียนสมการใหม่ ได้ว่า

$$\frac{\Delta Y}{\Delta I_a} = \frac{1}{1-b(1-t_b)} \quad (2.11)$$

สมการ (2.5) แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติต่อการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายในการลงทุน หรือค่าที่แสดงว่า เมื่อรายจ่ายในการลงทุนเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย รายได้ประชาชาติจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่า โดยจะเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ  $\frac{1}{1-b(1-t_b)}$  ซึ่งจะต้องมีค่ามากกว่าหนึ่ง แต่น้อยกว่า อินฟินิตี้ เพราะ  $0 < b < 1$  อัตราส่วน  $\frac{1}{1-b(1-t_b)}$  นี้เรียกว่า ตัวทวี (multiplier) ของรายจ่ายในการลงทุน ในทำนองเดียวกัน เราสามารถเขียนสมการแสดงการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในรายจ่ายอื่นๆใดตัวหนึ่ง ได้ดังนี้

$$\Delta Y = \frac{1}{1-b(1-t_b)} \cdot \Delta T_a \quad (2.12)$$

$$\Delta Y = \frac{1}{1-b(1-t_b)} \cdot \Delta G_a \quad (2.13)$$

โดยที่  $\Delta T_a$  = ขนาดการเปลี่ยนแปลงของรายรับจากภาษี

$\Delta G_a$  = ขนาดการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายรัฐบาล

จากแนวคิดเรื่องตัวทวีของเคนส์ จึงสรุปได้ว่า ถ้าอุปสงค์รวมเปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการลงทุนของภาคเอกชน หรือการเปลี่ยนแปลงของรายรับจากภาษี หรือรายจ่ายของรัฐบาล ล้วนมีผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปเป็นทวีคูณของการเปลี่ยนแปลงในรายจ่ายอิสระนั้น เช่น ระดับรายได้ประชาชาติคุณภาพจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นหลายเท่า ถ้าหากเอกชนมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและลงทุนเพิ่มขึ้น หรือรัฐบาลใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น หรือรัฐบาลลดการจัดเก็บภาษีจากประชาชน แต่ระดับรายได้ประชาชาติคุณภาพจะลดลงเป็นหลายเท่า ถ้าเอกชนลดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุน หรือรัฐบาลลดการใช้จ่ายเพื่อ

ซื้อสินค้าและบริการ หรือรัฐบาลเก็บภาษีจากประชาชนเพิ่มขึ้น ดังนั้นตัวแปรที่กำหนดระดับรายได้ประชาชาติก็คือ อุปสงค์รวม หากอุปสงค์รวมลดลงก็จะส่งผลให้ระดับรายได้ประชาชาติลดลง การผลิตและการจ้างงานก็จะอยู่ต่ำกว่าระดับการจ้างงานเต็มที่ (รัตน สหายคณิต, 2542: 53 – 60)

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ การลดภาษีของรัฐบาลจะมีผลต่อการบริโภคของเอกชนอย่างมากทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น โดยตรงทันที เนื่องจากรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น และทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นโดยทางอ้อม (การออมเพิ่มขึ้นด้วย) ส่งผลต่อเนื้อให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้ารัฐบาลจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ก็จะมีผลทำให้ระดับรายได้ประชาชาติที่แท้จริงและระดับการจ้างงานคุณภาพลดลง

### 2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการขยายสมรรถภาพการผลิตของประเทศซึ่งจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ตามศักยภาพ (Potential output) ขยายตัวอย่างต่อเนื่องยาวนาน หรือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติที่แท้จริง เติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน เราสามารถวัดอัตราความเจริญเติบโต (Growth rate) ของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้ดังนี้

$$g_t = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_t} \quad (2.14)$$

โดย  $g_t$  = อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงในงวดเวลา t

$y_t$  = รายได้ประชาชาติที่แท้จริงในงวดเวลา t

$y_{t-1}$  = รายได้ประชาชาติที่แท้จริงในงวดเวลา t – 1

แนวคิดที่สำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถสรุปได้ดังนี้ (รัตน สหายคณิต, 2542)

#### 1) ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสำนักคลาสสิก

ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกเน้นความสำคัญของการสะสมทุนต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะดำเนินไปได้ถึงระดับหนึ่งก็ต้องยุติลง เข้าสู่สภาวะความเจริญเติบโตที่หยุดนิ่ง และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจเคลื่อนเข้าสู่สภาวะหยุดนิ่งช้าลงเท่านั้น แต่ในที่สุด ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ต้องหยุดนิ่ง โดยในระยะยาวประชากรหรือแรงงานจะมี

รายได้หรือค่าจ้างขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการยังชีพเท่านั้น หรือระบบเศรษฐกิจทุนนิยมต้องล่มสลาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศสหรัฐอเมริกา และอีกหลายประเทศในทวีปยุโรป ที่ในประเทศเหล่านั้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

## 2) ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด – โคมาร์

ทฤษฎีของฮาร์รอด อาศัยแนวคิดของเคนส์เป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับการออม แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุน และแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพ แต่มิได้นำรายจ่ายของภาครัฐบาลและการค้าต่างประเทศเข้ามาวิเคราะห์ด้วย ถือได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สำหรับระบบเศรษฐกิจแบบปิด และไม่มี การแบ่งแยกออกเป็นภาคเอกชนกับภาครัฐบาล ดังนั้นระดับรายได้ประชาชาติดุลยภาพคือระดับรายได้ที่ทำให้การลงทุนที่ตั้งใจเท่ากับการออม ตามแนวคิดของฮาร์รอด อัตราการเจริญเติบโตของรายได้ที่เกิดขึ้นจริง ( $G$ ) แตกต่างจาก อัตราความเจริญเติบโตของรายได้ที่เป็นที่ต้องการ ( $G_w$ ) แต่ถ้าหากอัตราความเจริญของรายได้ทั้งสองประเภท เติบโตในอัตราเดียวกันแล้ว การเติบโตของรายได้จะมีเสถียรภาพ ระบบเศรษฐกิจไม่ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำหรือปัญหาเงินเฟ้อ ฮาร์รอดได้พิจารณาต่อไปว่า อัตราความเจริญเติบโตของรายได้ไม่สามารถสูงเกินอัตราหนึ่งซึ่งเป็นอัตราสูงสุดได้ เรียกอัตราสูงสุดนี้ว่า อัตราความเจริญเติบโตตามธรรมชาติ (the natural growth rate :  $G_N$ ) และหมายถึงความเจริญเติบโตของรายได้ที่สูงที่สุดที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ทฤษฎีความเจริญเติบโตของฮาร์รอดได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลายๆประเด็น อาทิ ฟังก์ชันการออม และฟังก์ชันการลงทุนที่นำมาใช้นั้นเป็นฟังก์ชันที่ง่ายเกินไป และการลงทุนที่ตั้งใจที่ฮาร์รอดให้ความสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นเป็นการลงทุนโดยการจูงใจ เท่านั้น แต่มิได้มีการพิจารณาการลงทุนอิสระ ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ รวมถึงการละเลยเรื่องการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ

ทฤษฎีของโคมาร์ โคมาร์วิเคราะห์หาอัตราการลงทุนที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเติบโตไป โดยยังคงรักษาระดับการจ้างงานเต็มที่ไว้ได้ โดยพิจารณาบทบาทสองประการของการลงทุน ได้แก่ การลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของเคนส์ คือ การเพิ่มขึ้นของการลงทุนจะทำให้รายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปเป็นทวีคูณ หรือเท่ากับปริมาณการลงทุนที่เพิ่มขึ้นคูณด้วยตัวทวีของการลงทุน และเมื่อรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้รายจ่ายประชาชาติเปลี่ยนแปลงด้วย ประการที่สองคือ การลงทุนที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของสมรรถภาพการผลิต การลงทุน(สุทธิ) ในงวดเวลาใด จะทำให้ปริมาณทุนของประเทศสูงขึ้น ประเทศที่มีสมรรถภาพในการผลิตสูงขึ้นจะทำให้สามารถผลิตผลผลิตประชาชาติได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นอัตราการเติบโตของรายได้ประชาชาติในแต่ละช่วงเวลา จึงเท่ากับ อัตราการเติบโตของการลงทุนนั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดของโดมาร์กับแนวคิดของฮาร์รอดจะพบว่ามีส่วนที่คล้ายกัน จึงนิยมเรียกชื่อทฤษฎีของโดมาร์และฮาร์รอด รวมๆกัน ว่า ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด – โดมาร์ จุดอ่อนของทฤษฎีที่สำคัญคือ ให้ความสำคัญของการลงทุนต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจโดยมองข้ามความสำคัญของปัจจัยอื่น ในกระบวนการผลิต เช่น ความสำคัญของกำลังแรงงาน การใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน หรือ การทดแทนกันระหว่างปริมาณทุนกับแรงงาน

### 3) ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโซโล

โซโล ได้ปรับปรุงทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด – โดมาร์ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนกับการออม และการเพิ่มขึ้นของประชากร และวิเคราะห์โดยอาศัยฟังก์ชันที่สำคัญ ได้แก่ ฟังก์ชันการผลิตเฉลี่ย และฟังก์ชันการออมเฉลี่ย อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนกับการออม ความสัมพันธ์ของค่าเสื่อมราคาและอัตราการเพิ่มของประชากรที่มีต่อการลงทุน ความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับการเติบโตของอัตราส่วนของทุนต่อแรงงาน และแนวคิดเกี่ยวกับสถานะความเจริญเติบโตที่ทรงตัว (steady – state growth) มีสาระสำคัญโดยสรุปคือ การเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนของทุนต่อแรงงาน ทีละหน่วย จะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่แท้จริงเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง เนื่องจากผลิตภาพของทุนหน่วยสุดท้ายมีค่าลดลง เมื่อเพิ่มปริมาณทุนขึ้นเรื่อยๆทีละหน่วย โดยให้ปัจจัยการผลิตอื่นๆคงที่ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆไม่ว่าในตอนเริ่มแรก ประเทศจะมีอัตราส่วนของทุนต่อแรงงานเท่าใดก็ตาม ในที่สุดแล้ว เศรษฐกิจจะขับเคลื่อนเข้าสู่สถานะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทรงตัว โดยในระยะยาวอัตราความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง และอัตราการเติบโตของปริมาณทุนจะเท่ากับอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร

## 2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**ณัฐวุฒิ สิทธิสมาน (2543)** ทำการศึกษาผลกระทบจากภาษีมูลค่าเพิ่มต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศนิยมได้แก่ ข้อมูลตัวเลขการจัดเก็บภาษี ข้อมูลตัวเลขการบริโภคของภาคเอกชน ข้อมูลทางด้านผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ช่วงปี พ.ศ. 2536 – 2542 ประมวลผลโดยใช้โปรแกรม SPSS การวิเคราะห์ใช้ระเบียบวิธีทางสถิติและวิธีการทางเศรษฐมิติ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างภาษีอากรของประเทศไทยประกอบด้วยภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม ซึ่งภาษีทางอ้อมมีการจัดเก็บได้มากกว่าภาษีทางตรง และการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจะจัดเก็บได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นการจัดเก็บจากการบริโภคสินค้าและบริการเป็นหลัก การประมาณค่าความยืดหยุ่นของภาษีแต่ละประเภท

พบว่า ภาษีศุลกากรขาเข้า ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีการค้าเฉพาะอย่าง เงินกำไรจากกิจการผูกขาด เงินค่าธรรมเนียมต่างๆ และภาษีอื่นๆ แสดงค่าความยืดหยุ่นน้อยกว่าหนึ่งและมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนของค่าความยืดหยุ่นของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อจำนวนเงินภาษีทางอ้อมมีค่าเท่ากับ 0.823 ค่าความยืดหยุ่นของภาษีทางอ้อมต่อภาษีทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 0.626 และมีนัยสำคัญทางสถิติ เหตุที่ค่าความยืดหยุ่นทั้งสองค่ามีค่าสูงเนื่องจากภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีทางอ้อมนั้นจัดเก็บจากการบริโภคสินค้าและการบริการซึ่งมีจำนวนเงินมาก ทางด้านความยืดหยุ่นและความสัมพันธ์ของจำนวนภาษีทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมพบว่า มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -3.842 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม คือถ้าภาษีเพิ่มขึ้นผลิตภัณฑ์มวลรวมจะลดลง และถ้าภาษียลดลงผลิตภัณฑ์มวลรวมจะเพิ่มขึ้น การประมาณผลกระทบของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่ามีค่าเท่ากับ -1.960 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามเช่นเดียวกับภาษีทั้งหมด เนื่องจาก การเก็บภาษีเป็นการลดอำนาจซื้อของผู้บริโภค และผู้ผลิตเอง ไม่สามารถทำการผลิตได้เต็มที่เพราะกำไรส่วนหนึ่งถูกหักเป็นภาษี ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างล่าช้า

**จิระ บุรีคำ (2544)** ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทของมาตรการภาษีอากรที่มีต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2542 โดยการประมาณแบบจำลองสมการเชิงเส้นด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอย (regression analysis) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ การกระจายรายได้และค่าสัมประสิทธิ์ความเสมอภาคของการกระจายรายได้ (Gini coefficient) ผลการศึกษาการจัดเก็บและโครงสร้างภาษีประเทศไทย พบว่า รายรับส่วนใหญ่ของภาครัฐบาลมาจากรายรับทางภาษีอากร คิดเป็นร้อยละ 90 ในปี พ.ศ. 2540 – 2542 รายรับจากภาษีอากรลดต่ำลง จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงปลายปี 2539 และรายรับจากภาษีอากรของไทยส่วนใหญ่มาจากภาษีทางอ้อม (ภาษีขาย ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีอากรขาเข้า) คิดเป็นร้อยละ 80 ของรายรับจากภาษีทั้งหมด การวิเคราะห์ค่าความยืดหยุ่นของระบบภาษี พบว่า โครงสร้างภาษีของไทยมีลักษณะก้าวหน้า ทั้ง ภาษีรวม ภาษีทางตรง ภาษีอากรขาเข้า และภาษีทางอ้อมอื่นๆ โดยเฉพาะ โครงสร้างภาษีทางตรง ซึ่งเป็นภาษีที่เก็บจากฐานรายได้ มีลักษณะเป็นภาษีก้าวหน้าอย่างชัดเจน แต่การที่ระบบภาษีของไทยมีความยืดหยุ่นมาก ก็ไม่สามารถรับรองได้ว่าภาษีที่เพิ่มขึ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติอย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากการจัดเก็บภาษียังประสบปัญหาการหลบเลี่ยงภาษี และการจัดเก็บที่ไม่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาแบบจำลองการกระจายรายได้ พบว่า ภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม ยกเว้น ภาษีอากรขาเข้า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างไร จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการดำเนินนโยบายด้านภาษีทางตรง หรือนโยบายภาษีทางอ้อม สามารถลดความเหลื่อมล้ำของการ

กระจายรายได้ในประเทศไทยได้มากขึ้นเพียงใด ทั้งนี้อาจมีผลเนื่องมาจาก การจัดเก็บภาษีของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการหลบหนีหรือหลบเลี่ยงภาษีอากร

**ทัศนีย์ สิงหนาท (2545)** ทำการศึกษา บทบาทของภาษีสรรพากรต่อการทำรายได้ให้รัฐ และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ เอกสารผลงานที่เกี่ยวข้อง ระหว่างปีงบประมาณ 2530 – 2544 ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบภาษีสรรพากรพบว่า ภาษีมูลค่าเพิ่ม มีสัดส่วนต่อภาษีสรรพากรรวม และค่าสัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สูงสุด คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 42.21 และ ร้อยละเฉลี่ย 3.91 ตามลำดับ รองลงมาคือ ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ค่าสัดส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและลดลงสอดคล้องตามการเจริญเติบโตและถดถอยของเศรษฐกิจ ในส่วนของภาษีบุคคลธรรมดา ค่าสัดส่วนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และค่าสัดส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อภาษีสรรพากรรวมมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ ในช่วงภาวะเศรษฐกิจมีการขยายตัว แต่กลับมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากการใช้มาตรการภาษีของรัฐบาลเพื่อเพิ่มรายได้ให้สมดุลกับความจำเป็นใช้จ่ายของรัฐ

การศึกษาความไหวตัวของภาษีอากร และความยืดหยุ่นของภาษีต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่าค่าความไหวตัวของภาษีอากร และค่าความยืดหยุ่นของภาษี มีค่ามากกว่า 1 ทุกประเภท รวมทั้งภาษีสรรพากรรวม แสดงว่า โครงสร้างระบบภาษีสรรพากรมีความสามารถทำรายได้ให้รัฐได้ดี และมีความสามารถในการช่วยรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีที่ทำให้ระบบภาษีมีความสามารถในการทำรายได้ให้รัฐ และรักษาเสถียรภาพได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ภาษีเงินได้นิติบุคคล และ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

**มยุรี สุรินทร์ (2546)** ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีของกรมสรรพากรกับรายได้ประชาชาติ ใช้สมการถดถอยในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ โดยมีแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 5 แบบ จากข้อมูลทุติยภูมิรายปีระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2545 พบว่าหลังมีการบังคับใช้กฎหมายจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ทำให้ภาษีมูลค่าเพิ่มมีสัดส่วนในการจัดเก็บสูงสุดของกรมสรรพากร รองลงมาคือภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามลำดับ ค่าสัดส่วนของภาษีสรรพากรรวมต่อรายได้รัฐบาลพบว่าส่วนใหญ่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยตลอด และสัดส่วนภาษีทางตรงต่อรายได้รัฐบาลมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ

ผลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาษีสรรพากรรวมและรายได้ภาษีประเภทต่างๆของกรมสรรพากร กับรายได้ประชาชาติและองค์ประกอบของรายได้ประชาชาติด้านต่างๆ



พบว่า รายได้ภาษีสรรพากรรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, มูลค่าของผลผลิตนอกภาคเกษตร, ค่าจ้าง และกำไร และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ค่าเช่า รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, มูลค่าของผลผลิตภาคเกษตร, มูลค่าของผลผลิตนอกภาคเกษตร, ค่าจ้าง ดอกเบี้ย และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับกำไร รายได้ภาษีเงินได้นิติบุคคล มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, มูลค่าของผลผลิตนอกภาคเกษตร, กับค่าจ้าง, ดอกเบี้ยและกำไร และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ค่าเช่า รายได้ภาษีการค้า (มูลค่าเพิ่มและธุรกิจเฉพาะ) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, มูลค่าของผลผลิตนอกภาคเกษตร, ค่าจ้าง และดอกเบี้ย และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ กำไร รายได้อากรแสตมป์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ, มูลค่าของผลผลิตนอกภาคเกษตร, ดอกเบี้ย และกำไร และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ค่าจ้าง

**นิศานาด นิสกรเกรียงเดช (2548)** ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้จ่ายของรัฐบาล กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ตัวแปรที่นำมาศึกษาคือ การใช้จ่ายของรัฐบาลที่เป็นตัวเงิน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เป็นตัวเงิน และจำนวนประชากรของประเทศ โดยใช้ข้อมูลทศวรรษเป็นรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 – 2546 โดยประยุกต์ใช้เทคนิคโคอินทิเกรชัน แบบจำลองเออร์เรอร์คอเรคชัน และการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์ในระยะสั้นและระยะยาว พบว่าการใช้จ่ายของรัฐบาลและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์ในระยะสั้น และมีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาวทั้งสองทิศทางด้วยเช่นกัน การทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและการใช้จ่ายของรัฐบาลมีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลทั้งสองทิศทาง

**ปานหทัย พิพัทธ์ (2548)** ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษีกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษ รายได้จากภาษีอากรที่เป็นตัวเงิน และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เป็นตัวเงิน แบบรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 – 2546 โดยได้ทำการทดสอบหาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองในทิศทางเดียว คือ ในกรณีที่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เป็นตัวเงิน เป็นตัวแปรต้น และรายได้จากภาษีอากรที่เป็นตัวเงิน เป็นตัวแปรตาม ทำการทดสอบ unit root โดยวิธี Augmented Dickey Fuller ประยุกต์ใช้เทคนิคโคอินทิเกรชัน และทดสอบตามแบบจำลองเออร์เรอร์คอเรคชัน ผลการทดสอบพบว่า ข้อมูลที่นำมาทดสอบมีความไม่นิ่ง (Non –

stationary) มีลักษณะข้อมูลแบบ I(1) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 ตัวแปร รายได้จากภาษีอากรที่เป็นตัวเงิน และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เป็นตัวเงิน มีความสัมพันธ์ในระยะสั้นและมีการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว แต่เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง นั่นคือ ยังไม่การเลือก lag ที่เหมาะสม จึงอาจทำให้ผลการทดสอบครั้งนี้ขาดความชัดเจนและไม่ถูกต้อง ซึ่งผู้ศึกษาได้แนะนำให้ลองใช้ตัวแปรในรูปแบบของมูลค่าที่แท้จริง หรือในรูปแบบ natural logarithm เพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

**มะกิอะ อซาอิ (2549)** ได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของภาครัฐบาลจากภาษีอากรกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษ รายไตรมาส ตั้งแต่ ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2536 ถึง ไตรมาสที่ 4 พ.ศ.2548 ใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติ ได้แก่ การทดสอบโคอินทิเกรชัน (cointegration test ) แบบจำลองเออร์เรอร์คอร์เรกชัน (error correction mechanism) และการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล (Granger causality) ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรที่นำมาทดสอบคือ รายได้ภาครัฐบาลจากภาษีอากร และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ นั้นมีความนิ่ง ที่ระดับ I (1) ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระยะยาว และ มีความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุเป็นผลกันทั้งสองทาง นั่นคือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุของการจัดเก็บภาษี และการจัดเก็บภาษีเป็นสาเหตุของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

**กรภัทร์ บุญเรือนยา (2550)** ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการใช้นโยบายการคลังและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย วิธีการศึกษาใช้สมการถดถอยโดยเทคนิคโคอินทิเกรชัน และเออร์เรอร์คอร์เรกชัน ตามวิธีการของ โจแฮนเซนและจูเซเลียส ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทศวรรษรายไตรมาสระหว่างไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2539 ถึงไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2547 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศกับการใช้จ่ายของรัฐบาล พบว่า ถ้ารัฐบาลมีการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไป 1 ล้านบาท จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.0381 ล้านบาท การทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างการใช้จ่ายของรัฐบาลและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่า เป็นความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง คือ การใช้จ่ายรวมของรัฐบาลเป็นตัวกำหนดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศและในทำนองเดียวกันผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศก็เป็นต้นเหตุของการใช้จ่ายของรัฐบาลด้วย ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเก็บภาษีของรัฐบาลกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหากมีการเก็บภาษีเปลี่ยนแปลงไป 1 ล้านบาท จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.1695 ล้านบาท ซึ่ง

ไม่ตรงตามสมมติฐาน สาเหตุอาจเนื่องมาจาก หลังวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยสามารถเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นและส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น การทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างการเก็บภาษีของรัฐบาลกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พบว่า เป็นความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง คือ การเก็บภาษีของรัฐบาลเป็นตัวกำหนดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และในทำนองเดียวกันผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศก็เป็นต้นเหตุของการเก็บภาษีของรัฐบาลด้วย



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved